

УДК: 614.2:616.31:001.8(477)

DOI <http://dx.doi.org/10.11603/1681-2786.2015.3.5766>

Г.Ф. БІЛОКЛИЦЬКА¹, А.Є. ГОРБАНЬ², Л.І. ЗАКРУТЬКО², О.М. ДЗЮБА³, Л.Г. БІЛАН²,
І.О. ТРУБКА¹

МОНІТОРИНГ ІННОВАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗА НАПРЯМОМ «СТОМАТОЛОГІЯ» У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ ЗА 2009–2014 РОКИ

¹Інститут стоматології Національної медичної академії післядипломної освіти
імені П.Л. Шупика, м. Київ, Україна

²Український центр наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи МОЗ України, м. Київ

³ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України», м. Київ

Мета: моніторинг інноваційного забезпечення за напрямом «Стоматологія» у сфері охорони здоров'я України за 2009–2014 роки.

Матеріали і методи. Проведено ретроспективний аналіз 349 нововведень, 148 інформаційних листів, 34 методичних рекомендацій. Під час виконання роботи використано методи експертної оцінки, статистичного, системного та структурно-логічного аналізу.

Результати. За період 2011–2014 рр. найбільша кількість інновацій була присвячена новим способам лікування захворювань порожнини рота. Визначено недостатнє інноваційне забезпечення практичної охорони здоров'я з актуальних питань прогнозування, діагностики та профілактики захворювань ротової порожнини.

Висновки. Для покращення якості медичної допомоги в лікувально-профілактичних закладах, підвищення рівня здоров'я населення науковим установам необхідно більше уваги приділяти розробкам з питань прогнозування, діагностики та профілактики захворювань ротової порожнини.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інноваційне забезпечення, нововведення, інформаційні листи, методичні рекомендації, стоматологія.

Однією з найбільш актуальних проблем в Україні є стан здоров'я населення, у тому числі його складової – стоматологічного здоров'я. Низький рівень стоматологічного здоров'я негативно впливає на стан загального здоров'я впродовж усіх вікових періодів життя людини, спричиняючи соціальні та фінансові проблеми.

Особливе занепокоєння викликає стабільно висока поширеність стоматологічних захворювань як серед дитячого, так і серед дорослого населення. Результати епідеміологічних досліджень свідчать, що поширеність карієсу зубів тимчасового прикусу у 6-річних дітей становить 87,9%, поширеність карієсу зубів постійного прикусу у 12-річних дітей – 72,3% [5].

В Україні реєструється високий рівень поширеності запальних та запально-дистрофічних захворювань пародонта, який становить серед дорослого населення у різних регіонах від 92% до 98%. Поширеність хронічного катарального гінгівіту серед дітей віком 12–15 років становить у середньому 70–80% [1;5].

Високою залишається питома вага природжених вад розвитку, пухлин, онкологічних та запальних захворювань, травм щелепно-лицевої ділянки. Поширеність зубощелепних аномалій у дітей та підлітків віком 7–18 років перевищує 60,0% [5].

Одним із стратегічних напрямків інноваційної діяльності в Україні на 2011–2021 рр. є впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування [4].

Упровадження нових технологій у лікувально-профілактичні заклади стоматологічного профілю допоможе вирішити проблему вдосконалення діагностики, профілактики та лікування захворювань порожнини рота, організації своєчасної стоматологічної допомоги населенню.

Мета дослідження – провести моніторинг інноваційного забезпечення за напрямком «Стоматологія» у сфері охорони здоров'я України за 2009–2014 роки.

Матеріали і методи. Експертами Українського центру наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи МОЗ України проаналізовано основні засоби наукової комунікації за напрямом «Стоматологія» за 2009–2014 рр.: щорічні реєстри з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій (далі – Реєстри наукових форумів), реєстри галузевих нововведень за 2011–2013 рр. (далі – Реєстр), Перелік наукової (науково-технічної) продукції, призначеної для впровадження досягнень медичної науки у сферу охорони здоров'я за 2014 р. (далі – Перелік), інформаційні листи (ІЛ), методичні рекомендації (МР), погоджені МОЗ України.

Застосовано методи експертної оцінки, статистичного, системного та структурно-логічного аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення. Проведення наукових форумів є одним з основних засобів ознайомлення спеціалістів певного профілю з новітніми науковими розробками та технологіями в медицині. Головним засобом координації проведення відповідних заходів у сфері охорони здоров'я є щорічний Реєстр наукових форумів.

У 2009–2014 рр. організовано і проведено 43 наукові медичні форуми з висвітлення актуальних науково-практичних питань за напрямом «Стоматологія» [11–16]. За цей період відбулося чотири з'їзди, три конгреси, 36 науково-практичних конференцій (НПК) за участю вітчизняних та зарубіжних фахівців (табл. 1).

Організаторами та співорганізаторами наукових форумів у галузі охорони здоров'я за напрямом

Таблиця 1. Наукові медичні форуми за напрямом «Стоматологія», проведені в Україні у 2009–2014 рр.

Рік	Наукові медичні форуми		
	з'їзд	конгрес	НПК
2009	-	-	6
2010	-	-	6
2011	1	-	7
2012	1	1	6
2013	-	1	5
2014	2	1	6
Усього	4	3	36

мом «Стоматологія» були вищі медичні навчальні заклади та заклади післядипломної освіти МОЗ України, наукові установи МОЗ та НАМН України, профільні асоціації та наукові товариства України.

Наукові форуми часто організовувалися спільно науковими установами МОЗ та НАМН України, що свідчить про співпрацю науковців установ різного підпорядкування.

Одним із важливих засобів наукової комунікації є Реєстр галузевих нововведень, який щорічно формувався за результатами науково-дослідних робіт, виконаних в установах МОЗ України. Реєстр галузевих нововведень містить перелік та опис пропозицій наукових розробок, які можуть бути використані в закладах практичної охорони здоров'я [3]. З 2014 р. усі повідомлення про нові наукові розробки, які можуть бути використані в закладах практичної охорони здоров'я, увійшли до Переліку наукової (науково-технічної) продукції, призначеної для впровадження досягнень медичної науки у сферу охорони здоров'я, згідно зі спільним наказом МОЗ та НАМН України від 13.11.2013 р. № 969/97 «Про удосконалення впровадження

досягнень медичної науки у сферу охорони здоров'я», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 05.12.2013 р. за № 2068/24600.

За період 2011–2014 рр. до Реєстру та Переліку увійшли 349 пропозицій за напрямом «Стоматологія» [6–9; 16]. Слід зазначити тенденцію до зростання кількості пропозицій до Реєстру галузевих нововведень за даний період. У 2009 р. було запропоновано 27 нововведень за напрямом «Стоматологія», тоді як у 2013 р. – вдвічі більше (62), а у 2014 р. – у 4,4 разу більше (119) порівняно з 2009 р.

Найбільш а кількість наукових пропозицій за даний період присвячена питанням щодо нових способів лікування захворювань порожнини рота – 203 інновації (табл. 2). Прогнозуванню та профілактиці захворювань ротової порожнини приділялося набагато менше уваги – всього 9 (2,6%) та 28 (8,0%) повідомлень про нові розробки відповідно.

У процесі інноваційного забезпечення щодо нововведень за напрямом «Стоматологія» найбільш активною була ВДНЗ «Українська медична стоматологічна академія». За 2009–2014 рр. дана установа запропонувала 70 наукових розробок,

Таблиця 2. Кількість нововведень та їх тематика за напрямом «Стоматологія» за період 2009–2014 рр.

Рік	Кількість нововведень	Тематика нововведень				
		діагностика	профілактика	лікування	прогнозування	нові прилади
2009	27	2	2	13	-	10
2010	40	4	6	25	1	4
2011	48	8	1	27	1	11
2012	53	9	4	31	2	7
2013	62	11	7	39	3	2
2014	119	25	8	68	2	16
Усього	349	59	28	203	9	50

що становило 20,1% від усіх пропозицій. Друге та третє рангові місця за кількістю запропонованих інновацій посіли ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет» та Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького – 69 (19,8%) та 45 (12,9%) пропозицій відповідно.

Стан охороноспроможності об'єктів права інтелектуальної власності в 308 нововведеннях

підтверджено наявністю патентів на винахід та корисну модель, свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір. Серед охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності, які ввійшли до складу нововведень за напрямом «Стоматологія» за період 2009–2014 рр., є 157 патентів на винахід, 150 патентів на корисну модель та 1 свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір (табл. 3).

Таблиця 3. Стан охороноспроможності об'єктів права інтелектуальної власності, які входять до складу нововведень за напрямом «Стоматологія» за період 2009–2014 рр.

Рік	Кількість нововведень	Охоронні документи на об'єкти права інтелектуальної власності		
		патент на винахід	патент на корисну модель	свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір
2009	27	18	8	-
2010	40	25	11	1
2011	48	18	26	-
2012	53	16	25	-
2013	62	28	29	-
2014	119	52	51	-
Усього	349	157	150	1

Важливими засобами інноваційного забезпечення у сфері охорони здоров'я є МР та ІЛ. Методичні рекомендації містять повний опис інноваційної технології, що пропонується для впровадження. Інформаційний лист є носієм інформації про результати наукових досліджень, викладеної у лаконічній формі. У МР та ІЛ обов'язково представлені посилання на джерело доказовості [5].

За період 2009–2014 рр. за напрямом «Стоматологія» було погоджено МОЗ України та підготовлено до друку 34 МР (табл. 4). Значна частина цих МР

(65,2%) була присвячена питанням про нові способи лікування захворювань порожнини рота. Слід зазначити, що найбільш продуктивними щодо підготовки МР були 2011 р. та 2014 р. У ці роки було погоджено МОЗ України та підготовлено до друку 61,8% усіх МР за досліджуваний період – 10 та 11 відповідно.

Ретроспективний аналіз ІЛ 2009–2014 рр. за напрямом «Стоматологія» свідчить, що динаміка їх видання протягом 2009–2013 рр. не змінювалася, тоді як у 2014 р. кількість ІЛ збільшилася майже вдвічі порівняно з попереднім роком.

Таблиця 4. Кількість методичних рекомендацій та інформаційних листів за напрямом «Стоматологія» за період 2009–2014 рр.

Рік	Засоби наукової комунікації	
	МР	ІЛ
2009	4	16
2010	1	20
2011	10	18
2012	3	26
2013	5	24
2014	11	44
Усього	34	148

За вказаний період було видано 148 ІЛ. Установи-розробники найбільшу увагу приділяли дослідженням нових способів лікування захворювань порожнини рота – 60,8%, тоді як інновації з актуальних питань діагностики та профілактики даних захворювань представлені значно меншою кількістю розробок – 11,5% та 16,9% відповідно (табл. 5). За період 2009–2014 рр. питання прогнозування захворювань порожнини рота було висвітлено лише в одному ІЛ.

Лідером за кількістю надрукованих ІЛ за напрямом «Стоматологія» за період 2009–2014 рр. є ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет» – 31 ІЛ (20,9%). Найбільш активними у процесі інноваційного забезпечення ІЛ напряму «Стоматологія» за даний період були ВДНЗ «Українська медична стоматологічна академія» – 26 ІЛ (17,6%) та Харківський національний медичний університет – 18 ІЛ (12,2%).

Таблиця 5. Тематика інформаційних листів за напрямом «Стоматологія» за період 2009–2014 рр.

Рік	Тематика ІЛ				
	діагностика	профілактика	лікування	прогнозування	нові прилади
2009	4	3	8	-	1
2010	-	6	12	-	2
2011	3	2	13	-	-
2012	2	4	20	-	-
2013	2	4	14	-	4
2014	6	6	23	1	8
Усього	17	25	90	1	15

Висновки

Моніторинг інноваційного забезпечення за напрямом «Стоматологія» у сфері охорони здоров'я України за період 2009–2014 рр. свідчить, що для покращення якості медичної допомоги в стоматологічних закладах, підвищення рівня здоров'я населення необхідно розробляти більше засобів наукової комунікації з подальшим їх впровадженням у практичну стоматологію. Отримання повноцінної, своєчасної та якісної наукової інформації, на основі якої можливі розробка нових або удосконалення існуючих протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Стоматологія», є першочерговим завданням науковців.

Протягом досліджуваного періоду приділялася недостатня увага питанням прогнозування, діагностики та профілактики захворювань порожнини рота. Потрібно розширювати коло наукових установ, які будуть займатися інноваційною діяльністю в сфері охорони здоров'я України за напрямом «Стоматологія».

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні динаміки впровадження нових наукових розробок у практику охорони здоров'я України за напрямом «Стоматологія» та оцінці його ефективності, розробці заходів щодо удосконалення інноваційного забезпечення лікарів-стоматологів.

Список літератури

1. Павленко О. В. Шляхи реформування системи надання стоматологічної допомоги населенню України / О. В. Павленко, О. М. Вахненко // Сучасна стоматологія. – 2013. – № 2. – С. 180–181.
2. Перелік наукової (науково-технічної) продукції, призначеної для впровадження досягнень медичної науки у сферу охорони здоров'я. Випуск 1. — Т. 2. — Київ, 2014. — 236 с.
3. Порядок підготовки основних засобів наукової комунікації для реалізації інноваційних технологій в медицині від 10.07.06 : метод. рекомендації. — Київ, 2006. — 23 с.
4. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 08.09.2011 № 3715-VI (Редакція станом на 05.12.2012) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2012. — № 19–20. — С. 166.
5. Проект Концепції реформування стоматологічної служби України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://moz.gov.ua>. — Назва з екрану.
6. Реєстр галузевих нововведень. Випуск 30-31. — Київ, 2009. — 264 с.
7. Реєстр галузевих нововведень. Випуск 32-33. — Київ, 2010. — 276 с.
8. Реєстр галузевих нововведень. Випуск 34-35. — Київ, 2011. — 280 с.
9. Реєстр галузевих нововведень. Випуск 37. — Київ, 2012. — 228 с.
10. Реєстр галузевих нововведень. Випуск 38-39. — Київ, 2013. — 214 с.
11. Реєстр з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій, які проводились у 2009 році. — Київ, 2009. — 75 с.
12. Реєстр з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій, які проводились у 2010 році. — Київ, 2010. — 85 с.
13. Реєстр з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій, які проводились у 2011 році. — Київ, 2011. — 88 с.
14. Реєстр з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій, які проводились у 2012 році. — Київ, 2012. — 86 с.
15. Реєстр з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій, які проводились у 2013 році. — Київ, 2013. — 109 с.
16. Реєстр з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій, які проводились у 2014 році. — Київ, 2014. — 128 с.

МОНИТОРИНГ ІННОВАЦІЙНОГО ОБЕСПЕЧЕННЯ ПО РАЗДЕЛУ «СТОМАТОЛОГИЯ» В СФЕРЕ ЗДРАВООХРАНЕННЯ УКРАЇНИ ЗА 2009–2014 ГОДИ

Г.Ф. Белоключка¹, А.Е. Горбань², Л.И. Закрутько², А.Н. Дзюба³, Л.Г. Белан², И.А. Трубка¹

¹Інститут стоматології Національної медичної академії післядипломного образования імені П.Л. Шупика, г. Київ, Україна

²Український центр наукової медичної інформації і патентно-лицензійної роботи, г. Київ

³ГУ «Український інститут стратегічних досліджень МЗ України», г. Київ

Цель: моніторинг засобів інноваційного забезпечення по розділу «Стоматологія» в сфері здоров'я України за 2011–2014 роки.

Матеріали і методи. Проведено ретроспективний аналіз 349 нововведень, 148 інформаційних листів, 34 методических рекомендацій. В час виконання роботи застосовувалися методи експертної оцінки, статистичного, системного і структурно-логічного аналізу.

Результати. В період 2011–2014 рр. найбільше кількість інновацій було присвячено новим способам лікування захворювань порожньої роти. Визначено недостатнє інноваційне забезпечення практичного здоров'я по актуальним питанням прогнозування, діагностики і профілактики захворювань порожньої роти.

Висновки. Для покращення якості медичної допомоги в лікувально-профілактичних закладах, підвищення рівня здоров'я населення науковим закладам необхідно більше уваги приділяти розробкам, присвяченим питанням прогнозування, діагностики і профілактики захворювань порожньої роти.

КЛЮЧЕВІ СЛОВА: інноваційне забезпечення, нововведення, інформаційні листи, методическі рекомендації, стоматологія.

MONITORING OF INNOVATIVE PROVIDING IN THE STOMATOLOGY FIELD IN UKRAINE HEALTH CARE FOR 2009–2014 YEARS

G.F. Beloklitskaya¹, A.E. Gorban², L.I. Zakrutko², A.N. Dzyuba³, L.G. Bilan², I.A. Trubka¹

¹Institute of stomatology of National Medical Academy of Post-graduate Education named P.L. Shupik, Kyiv

²Ukrainian center of scientific medical information and patent-licensed work, Kyiv

³PE «Ukrainian Institute of Strategic Researches MHC of Ukraine», Kyiv

Purpose: monitoring of the innovative providing in the stomatology field in Ukraine health care for 2011–2014.

Materials and methods. There was performed a retrospective analysis for 349 innovations, 148 informative letters, 34 methodical recommendations. During work the method of expert evaluations, the statistical methods, the method of system analysis, the method of structural and logical analysis were used.

Results. Research showed that the greatest number innovations on pressing questions of stomatology disease treatment are presented for period 2011-2014. The insufficient innovative providing of practical health protection on pressing questions of stomatology disease prognostication, stomatology disease diagnostics and stomatology disease prevention.

Conclusions. For the improvement of quality of health care in medical and preventive establishments, increase of population health level to scientific establishments it is necessary to spare more attention to developments on questions prognostication, diagnostics and prophylaxis of stomatology diseases.

KEY WORDS: innovative providing, innovations, informative letters, methodical recommendations, the stomatology.

Рукопис надійшов до редакції 24.11.2015 р.

Відомості про авторів:

Білоключка Галина Федорівна – професор кафедри терапевтичної стоматології Інституту стоматології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика;

Горбань Андрій Євгенович – к.мед.н., директор Українського центру наукової медичної інформації та патентно-лицензійної роботи МОЗ України; тел.: + 38(044) 428-37-22;

Закрутько Леся Іллівна – к.мед.н., доцент, заступник директора з наукової роботи Українського центру наукової медичної інформації та патентно-лицензійної роботи МОЗ України; тел.: + 38(044) 428-37-22;

Дзюба Олександр Миколайович – д.мед.н., проф., заступник директора з наукової роботи ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України»; тел.: + 38(044) 576-41-49;

Білан Лариса Григорівна – к.мед.н., науковий співробітник Українського центру наукової медичної інформації та патентно-лицензійної роботи МОЗ України; тел.: + 38(044) 428-37-22;

Трубка Ірина Олександрівна – к.мед.н., доц., т.в.о. завідувача кафедри стоматології дитячого віку Інституту стоматології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика; тел.: + 38(044) 468 33 87, + 38(044) 272 40 96.